»Zgodovinsko društvo« bo imelo častne, dopisujoče, redne in podporne ude. Prve in druge bo imenoval le občni zbor, redni ud pa postane lahko vsak, kdor plača enkrat za vselej 100 K ali vsako leto 5 K. Podporni ud pa lahko postane, kdor podari društvu kako manjšo svoto ali kak znatnejši predmet za knjižnico ali muzej.

Udnino sprejema začasno g. dr. Radosl. Pipuš, advokat v Mariboru.

Upamo, da ta poziv najde glasen odmev med zavednimi rojaki vseh stanov.

V Mariboru, dne 11. maja 1903.

Osnovalni odbor.

Velikanski požar v Slovenj. Gradcu.

Strašna nesreča je zadela zadnjo nedeljo mesto Slov. Gradec. Ogenj je upepelil tretjino mesta. Bilo je 1/4 3. V farni cerkvi je bila ravnokar popoldanska služba božja, ko začne naenkrat udarjati zvon, naznanjajoč ogenj v mestu. Ljudje so hiteli iz cerkve. Ravno blizu cerkve v cerkveni ulici, v hiši Požganovi je izbruhnil ogenj. Močen veter je pihal in ko bi trenil, bila je cela cerkvena ulica, okoli 24 hiš, v enem plamenu. Potem je posegel ogenj na zadnji del mesta proti gostilni »Sandwirt«, užigal poslopja po glavni ulici do Winklerjeve hiše, preskočil to in sosednjo hišo ter upepelil dalje poslopja v ulici proti cerkvi. Sedaj je začel goreti tudi stolp, ki je s skodlami krit. Skodla za skodlo se je užigala kakor lučica za lučico in nazadnje je bila vsa streha v polnem ognju. Pri »Sandwirtu« je posegel ogenj tudi na Writzmanovo hišo in odtod je zanesel veter iskre na obe poslopji Lobejevi, ki sta se takoj užgali. Vse, kar je gorelo, užgalo se je v kratki četrt uri, tako hitro se je širil ogenj. Pospeševal je to hitrost močan vihar in pa okolščina, da so v pogorelem delu mesta bile hiše krite večinoma s skodlami. Vse skupaj je zgorelo 49 posestnikom 68 poslopij in pa cerkveni zvonik.

Prva pomoč.

S krikom in vikom so hiteli ljudje skupaj, ko je naznanil zvon ogenj v mestu. Na gašenje v prvem trenotku ni bilo misliti. Ljudje so hiteli v hiše, nosili iz njih otroke ter vlačili pohištvo iz sob. Pri enonadstropnih hišah je letel kos za kosom iz oken. Bilo je treba največje naglosti. Živine se je dalo le malo rešiti. Čudovito moč imajo ljudje v nesreči! Možje so vzdigovali kar cele zaboje sami, ženske po dve skupaj z lahkoto nosile polne omare čez ulice. Vse je pomagalo reševati, kjer še ni bilo ognja.

Žalostni prizori.

Četrt ure je minolo komaj in 68 poslopij je bilo v ognju. Prebivalci hiš so morali pobegniti iz stanovanj. Za njimi je švigal plamen in pokalo in podiralo se je tramovje. Ženske so hitele iz hiš z razprostrtimi rokami ter glasno jokale in plakale. Možje so se še ozirali nazaj, a vsako upanje je bilo zastonj. Tolažili so žene, a tudi samim so se udirale debele solze čez lica. Otroci so bili bledi in prestrašeni, se plaho stiskali ob svoje rešitelje ter sedaj in sedaj vriščeče zajokali.

Tam je stal mož, žena in hčer. Gledali so na plamen, ki je hlastno požiral njihovo hišo. Ničesar niso rešili, razven kar so imeli na sebi. Obupno je vila žena roke, hčerka jokala in tudi mož se je solzil kot majhno dete. Vse je izgubil, kar si je v teku let pripravil! Zopet mora znovega začeti . . .! Žena drži stol v roki. »Kaj ste rešili?« jo vprašamo. V prvim strahu je zgrabila za stol, bežala ž njim iz plamena, a drugokrat se ni mogla več vrniti. Nekaj malenkosti še so ji rešili drugi dobri ljudje. Ob majhnem kupičku je stala, držala preplašena za stol ter se z obupnim obrazom ozirala sedaj na rešeni kupiček, sedaj na gorečo hišo. Mož ni bil doma, odšel je za zaslužkom. In ko se vrne, našel bo prazno pogorišče . . .

»Kje je moje dete, kje je moje dete? Z enim sem se rešila, drugega ni!« In obupno je kričala ter iskala izgubljeno svoje dete. Ko smo ji pokazali rešeno dete, pritiskala ga je na svoje srce ter bila vsa srečna.

Ker se je bilo bati, da se podere stolp na cerkev, prebije obok ter nastane ogenj v cerkvi, odneslo se je sv. Rešnje telo v Stari trg. Ljudje so pobožno poklekali in solze so se jim udirale, ko je hitel duhovnik mimo njih s sv. Rešnjim telesom.

Dogajali so se srce pretresujoči prizori . ..

Goreči zvonik.

Pri cerkvi je zgorela le stolpova streha. Cerkev je krita s kamnitimi ploščami in torej tu ni bilo toliko nevarnosti. Da pa pri zvoniku ogenj ni posegel na oder zvonov in na zvone same, zahvaliti se je neustrašenosti nekaterih mož in fantov iz Lehna, ki so vkljub smrtni nevarnosti šli v zvonik, ovijali tramovje z mokrimi capami ter metali zgorele podmostke s strehe. Vodil jih je njih vrli župan Plesnik.

Požarne brambe.

Domača požarna bramba je delala neumorno. Prva je prišla na pomoč požarna bramba iz Dravograda, kmalu za njo iz Šmartna, Velenja ter Šoštanja. S posebnim vlakom je došla požarna bramba iz Maribora. Tudi več drugih požarnih bramb je prihitelo na pomoč, vseh skupaj 10. Iz Celovca so prišli vojaki. Osobito se je odlikovala pri tem požaru kmečka požarna bramba iz Šmartna pri Slov. Gradcu.

Kako je ogenj nastal?

Pravi se, da je Požgana vsipala še tleči pepel na smetišče, ki se je potem užgalo. Prebivalstvo je razjarjeno zaradi njene nemarnosti in jo je hotelo samo kaznovati. Le mirnejši ljudje so to zabranili.

Velika škoda.

Škoda, ki jo je naredil ogenj zadnjo nedeljo v Slov. Gradcu, znaša po cenitvi politične oblasti okrog 702.000 kron. Od teh 702 000 K bodo dobili komaj 150.000 K od zavarovalnic, ker niso bili vsi zavarovani in nekateri le za majhne svote. Nekateri so rešili le, kar so imeli na sebi. Mnogim je zgorel tudi denar. Mesarju Martu je zgorelo 23 svinj in 1600 K. Veliko uboštvo vlada v mestu.

Pomoči je treba.

Nesreča je velika in zato je treba hitre pomoči. Od mnogih stranij že prihajajo velikodušni darovi za pogorelce. Cesar sam je daroval 10.000 K. Slovenjegraški Slovenci so izvolili poseben odbor, da nabirajo tudi med Slovenci prispevke za ponesrečence. V odboru so gg.: I. Jazbec, veleposestniki Iv. Kac, Fr. Verdnik, Jos. Rotovnik in knjigovodja Jak. Vrečko. Tem gospodom se naj pošljejo darovi, ki se bodo potem v naših slovenskih listih objavili. Pokažimo Slovenci svoje usmiljeno srce!

Državni zbor.

Dunaj, 12. maja 1903.

Postava zaradi uradniških varščin

se je v seji dne 12. maja sprejela. Dozdaj so morali uradniki gotovih vrst, predno so nastopili svojo službo, vložiti primerno denarno zastavo. Kakor je »Sl. Gosp.« že naznanil, je vlada predložila pred nekim časom postavni načrt, naj se te varščine opustijo. Vlada trdi, da so te varščine mnogo premajhne, da bi mogle pokriti slučajne goljufije. Postava se je torej sprejela; pa odklonil se je nasvet dr. Heilingerja, naj se opustijo tudi varščine c. kr. notarjev.

Postava radi nedeljskega počitka v prodajalnicah.

Nekateri trgovci izkoriščajo neprimerno svoje uslužbence, da morajo po 14 do 18 ur

---

in jokal kakor mlada mačka. Kaj pak!« reče Tone.

Oba sta zopet dolgo molčala.

Bilo je poldne, nobeden še ni jedel. Tone vstane, gre za peč, vzame veliko skledo s police in dve žlici. Bil je ostanek sinočne večerje. Postavi na mizo in začne jesti.

»Pojdi jest, če hočeš«, pravi Francetu.

»Ne bom; Bog ti blagoslovi!«

»Tudi dobro; joka ne boš sit!«

Takoj potem mlajši brat vstane in odide iz hiše.

»Pojdi kamor hočeš«, godrnja Tone, sprazni skledo, in jo zopet postavi na polico. — Kake pol ure po tem se vrne France v hišo. Imel je pod pazduho culo.

»Kaj boš?« vpraša Tone.

»Grem!« odgovori France.

»Kam?«

»Svet je velik, Bog je povsod. Doma vidim, da sem ti nadležen, da me podiš, zato grem.«

»Kdo te podi? Jaz sem le hotel reči, da ti ne boš gospodaril. Pri hiši si pa lahko, dokler ti dote ne dam. Potem lahko greš služit, ali se oženiš, ali kar ti drago. Tega ti pa nisem rekel, da takoj pojdi.«

»Čim prej, tem bolje je, ker mora biti. Daj mi roko za slovo, in Bog te obvaruj!«

Tone podá bratu roko, a gleda v stran in ne stisne je nič, ne reče nič, kakor: »Saj menda te ne bo vrag daleč ponesel?«

»Daleč grem. V Trst najprej in potem še kam dalje. Če se več ne vidiva, moli zame, jaz bom pa za-te«, pravi France in si obriše solzo.

»E, rajši vsak za-se moliva, kaj bi to! Kadar boš hotel doto, pa pridi ponjo. V spomladi, če lan ne pozebe, morebiti ti bom že vrgel tiste krajcarje«, to izrekši odide Tone na vrt, vzame motiko v roke in začne tolči grudje po brazdah novorazorane njive. Še mar mu ni, da je danes pokopal očeta in da je brat šel Bog ve kam. Prav je, da ju ni več — obeh, misli si samopašnik. Oče je zapravljal, brat pa mu jé pri hiši. Delam lahko sam, jém lahko sam. Tako si bom zopet kaj opomogel v gospodarstvu.

France pa je s svojo culo postal vrhu hriba zunaj vasi, ozrl se najprej proti cerkvi, kamor je od otročjih let hodil molit, proti pokopališču, kjer oče in mati počivata v miru, potem proti domači hiši, kjer je ostal trdosrčni brat. Za hip ga obide jeza in si misli, takega brata kakor ga imam jaz, ga nima nihče na svetu. Ni vreden, da bi ga kedaj obiskal. Nikoli ga ne bom ničesar prosil, naj le ima tisto mojo doto, lakomnik, naj ima domačijo sam; pa tudi pomagal mu ne bom nikdar.« A takoj zopet pravi: »Brat je moj, tiste matere sin kakor jaz; naj bo takšen ali takšen, brat je. O mati! ljuba mati! ljuba mati, kaj bi vi rekli, ko bi to učakali! Prav je menda, da ste umrli in vendar bi vas rad videl živo, rajši, kakor bi imel vse bogastvo sveta. Bog te obvaruj, domača vas! Bog te obvaruj, brat, Bog ti daj srečo! Težko, da bi me kedaj videl!«

* * *

Tone je bil odslej sam gospodar pri hiši. Najpridnejši in najdelavnejši kmet je bil v vsej vasi. Delal je dan na dan kakor črna živina, storil toliko kakor drugi trije. Privoščil si je malo, ni se upal niti enkrat do sitega najesti, nikdar ni pokusil vina ali drage pijače. Dasiravno je bil sam svoj, ni govoril, niti se pečal s sosedi; hvalili so ga vendar, da je ves drugačen kakor njegov oče, da pridno plačuje dolgove, redi živino in vzorno kmetuje.

Šest let po tem je bila Tonetova domačija zopet dobra, brez dolga. Tone je bil trideset let star in mislil se je ženiti. Ker pa je bil nekako oduren, izpodletelo mu je povsod, kamor se je obrnil, nobeno dekle ga ni maralo. Ker se v obližju ni dalo, šel je Tone v sosedno vas. Tam ga ljudje niso poznali. Razložil je svoji nevesti, da je kmet brez dolga, da ima dobro zemljišče i. t. d.